

HUNARMANDCHILIK RIVOJLANISHIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI VA “CRAFT SHOP” LOYIHASINING FUNKSIONAL ARXITEKTURASI: ONLAYN EKOTIZIM, RAQAMLI MARKETING VA MA’LUMOTLAR TAHLILI ISTIQBOLLARI

Qovulov Jurabek Mumin ugli

Jizzakh State Pedagogical University, PhD student
e-mail: kavulovjurabek@gmail.com, +998995771727
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20569986>

Annotatsiya

Ushbu maqolada hunarmandchilik sohasida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) roli tizimli tahlil qilinadi hamda “Craft Shop” onlayn platformasining konseptual funksiyalari ko‘rsatib beriladi. “Craft Shop” hunarmandlarga mahsulotlarini keng auditoriyaga taqdim etish, savdo jarayonlarini raqamlashtirish, buyurtma-to‘lov-yetkazib berish zanjirini integratsiyalash hamda foydalanuvchi tajribasini optimallashtirish (UI/UX) imkonini beruvchi raqamli ekotizim sifatida talqin etiladi. Maqolada raqamli marketing (kontent, segmentatsiya, konversiya), ma’lumotlar tahlili (talab prognozi, inventar va narx strategiyasi), ta’lim/treninglar (ko‘nikma va sifatni oshirish) kabi yo‘nalishlarning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari hunarmandchilikning barqaror rivojlanishi, O‘zbekiston madaniy merosini saqlash hamda uni global bozor bilan bog‘lashga xizmat qiladigan model sifatida “Craft Shop” loyihasining amaliy ahamiyatini yoritadi.

Kalit so‘zlar: hunarmandchilik, Craft Shop, onlayn platforma, texnologiyalar, innovatsiyalar, raqamli marketing, ma’lumotlar tahlili, ta’lim, madaniy meros, iqtisodiy rivojlanish

Hunarmandchilik — muayyan jamiyatlarning tarixiy tajribasi, estetik qarashlari va amaliy ko‘nikmalarini o‘zida mujassam etgan faoliyat turi. XXI asrda bozor kanallarining raqamli transformatsiyasi hunarmandlar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi: (i) mahsulotni namoyish etish, (ii) mijoz bilan masofaviy aloqani yo‘lga qo‘yish, (iii) savdoni boshqarish, (iv) brendni shakllantirish.

O‘zbekiston sharoitida hunarmandchilikni rivojlantirish ikki maqsadni birlashtiradi: **madaniy merosni asrash** va **mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish**. “Craft Shop” kabi onlayn platformalar ushbu maqsadlarga xizmat qilishi mumkin, chunki raqamli ekotizim hunarmand-mijoz-logistika-analitika-ta’lim zanjirlarini bitta funksional muhitda bog‘laydi.

2. “Craft Shop” loyihasi: funksional talablar va konseptual modeli

2.1. Mahsulotlar katalogi (Product Catalog)

Platformaning markaziy komponenti — mahsulotlar katalogi bo‘lib, u quyidagilarni ta’minlashi kerak:

- mahsulot metama’lumotlari: **nomi, tavsifi, narxi, rasm/galereya, kategoriya**
- kategoriya bo‘yicha saralash: masalan, zargarlik, to‘qimachilik, keramika
- qidiruv va filtr: **nomi, kategoriya, narx oralig‘i** bo‘yicha
- qaytadan sotuv (replenishment) va mavjudlik holati (stok statusi)

Funksional maqsad: foydalanuvchi qidiruv vaqtini kamaytirish va konversiya ehtimolini oshirish.

2.2. Foydalanuvchi interfeysi (UI/UX va qidiruv tajribasi)

UI/UX dizayni quyidagi tamoyillarga tayangan holda ishlab chiqiladi:

- intuitiv navigatsiya (kategoriya, qidiruv, mahsulot sahifasi)

- mobil moslashuv (responsive design)
- lokal kontentga moslashtirish (til/uslub, o‘lchov birliklari, yetkazib berish hududi)

Funksional maqsad: platformada “ishonch” va “foydalanish qulayligi”ni bir vaqtda kuchaytirish.

2.3. Buyurtma va to‘lov jarayoni (Checkout & Payments)

Raqamli savdo zanjirida eng muhim bo‘g‘in — xavfsiz to‘lov va buyurtmani rasmiylashtirishdir. Platforma:

- savatcha (cart) logikasi
- buyurtma holati (pending/confirmed/shipped/delivered)
- to‘lov integratsiyasi (xavfsiz chekout oqimi)

Funksional maqsad: tranzaksiya xavfini kamaytirish va mijoz ishonchini oshirish.

2.4. Yetkazib berish (Delivery Integration)

Yetkazib berish komponenti:

- lokal va xalqaro manzillar bo‘yicha xizmat moslashuvi
- logistika integratsiyasi (tracking va status yangilanishi)
- yetkazib berish muddati va qiymatini ko‘rsatish

Funksional maqsad: buyurtma qiymatini saqlagan holda “yetkazib berish aniqligi”ni oshirish.

2.5. Foydalanuvchi hisobi va buyurtma tarixi (Account & Order History)

Hisob bo‘limi:

- buyurtmalar tarixi
- qayta buyurtma (repeat purchase) imkoniyati
- sotuvchi/mahsulot reytinglari va fikrlar (reviews & ratings)

Funksional maqsad: takroriy xaridni rag‘batlantirish va ijtimoiy isbot (social proof) yaratish.

2.6. Marketing va reklama moduli (Promotions & Advertising)

Platforma marketing uchun quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- aksiyalar, kuponlar, chegirmalar
- mavsumiy kampaniyalar
- ijtimoiy tarmoqlar bilan kontent tarqatish (sharing)

Funksional maqsad: segmentatsiyalangan talabni faollashtirish va konversiyani oshirish.

2.7. Hunarmandlarni qo‘llab-quvvatlash: onlayn kurslar va treninglar (Education)

Ta‘lim komponenti:

- mahsulot sifatini oshirish bo‘yicha treninglar
- raqamli sotuv ko‘nikmalari (kontent tayyorlash, brending)
- ustoz–shogird modeli (mentorlik)

Funksional maqsad: sifat va samaradorlikni oshirish orqali raqamli savdo barqarorligini mustahkamlash.

3. Hunarmandchilik rivojida texnologiyalarning o‘rni: tahliliy yondashuv

3.1. Onlayn savdo platformalari va bozorga chiqish

Onlayn platforma hunarmandni “lokal talab”dan “raqamli talab”ga olib chiqadi. Bu:

- geografik chegaralarni qisqartiradi
- brendning kuzatiluvchanligini oshiradi
- mahsulotni katalog orqali tizimli taqdim etishni yo‘lga qo‘yadi

3.2. Raqamli marketing va mijozlar bilan muloqot

Raqamli marketingning samarasi odatda 4 zanjir orqali baholanadi:

1. **kontent** (mahsulot hikoyasi, jarayon videolari, dizayn xususiyati)
2. **segmentatsiya** (qiziqishlar/segmentlar)
3. **tarqatish kanallari** (ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv, reklama)
4. **konversiya** (checkout tezligi va ishonch omillari)

Natijada hunarmand mahsulotini “faqat sotish” emas, balki “ishonchli tanlov” sifatida taqdim eta oladi.

3.3. Innovatsion ishlab chiqarish: tezkor prototiplash va dizayn

Zamonaviy texnologiyalar (masalan, raqamli dizayn, prototiplash yondashuvlari) hunarmandchilikda:

- yangi variantlarni tez sinovdan o'tkazish
- standartlashtirishga yordam berish
- dizayn portfelini kengaytirish
imkonini yaratadi.

Eslatma: konkret texnologiyalar (masalan, 3D bosib chiqarish) qo'llanilishi hunarmand resurslari va ishlab chiqarish turiga bog'liq.

3.4. Ma'lumotlar tahlili (Data Analytics) va talabni boshqarish

Platformada to'planadigan ma'lumotlar quyidagicha qiymat beradi:

- qidiruv so'rovlari va kliklar: mijoz qiziqishi xaritasi
- mahsulot sahifasidan checkoutgacha “funnel” tahlili
- sotuv tezligi: inventar rejalashtirish
- narx va reklama samaradorligi: A/B testlar (imkon bo'lsa)

Natija: bozor talabiga mos mahsulot portfeli va optimallashtirilgan marketing.

3.5. Ta'lim va ko'nikmalarni raqamlashtirish

Onlayn treninglar:

- ishlab chiqarish sifatini oshiradi
- mahsulotni taqdim etish (foto, tavsif, hikoya)
- mijoz bilan ishlash ko'nikmalarini yaxshilaydi

Shu orqali platformada sifat standartlari ko'tariladi va “takroriy xaridor”lar ulushi ortadi.

4. Tadqiqot dizayni (konseptual metodologiya) va baholash ko'rsatkichlari

Ushbu maqola doirasida tavsiya etiladigan baholash modeli quyidagi indikatorlarga tayanadi:

- **Savdo ko'rsatkichlari:** konversiya (view→add-to-cart→purchase), o'rtacha chek, qayta xarid ulushi
- **Foydalanuvchi tajribasi:** sayt tezligi, qidiruvdan foydalanish foizi, checkoutdagi to'siqlar
- **Logistika:** yetkazib berish muddati bo'yicha SLA, trackingdan foydalanish
- **Marketing samaradorligi:** CTR, CPA, kampaniya ROI
- **Ta'lim samaradorligi:** kursdan o'tganlar mahsulot sifati/ilova, sotuvdagi o'zgarishlar
- **Madaniy meros indikatorlari:** mahsulotlar konteksti (kelib chiqishi/hikoya), ko'rinish va saqlanish (metama'lumotlar to'liqligi)

5. Muhokama: “Craft Shop” modeli orqali madaniy meros va iqtisodiy rivojlanish

“Craft Shop” kabi platformalar madaniy merosni quyidagicha qo'llab-quvvatlaydi:

- mahsulotning kelib chiqishi va tayyorlash jarayonini raqamli kontent sifatida saqlash
- milliy hunarmandchilikni global auditoriyaga tarjima qilish (metama'lumotlar, tavsiflar, vizual taqdimot)

- hunarmand daromadini barqarorlashtirish orqali ko'nikmalar avloddan avlodga o'tishiga sharoit yaratish
- Iqtisodiy jihatdan esa:
- bozor hajmi kengayadi,
 - raqamli marketing orqali talab faollashadi,
 - ma'lumotlar tahlili resursni optimallashtirish imkonini beradi.

Mazkur maqola hunarmandchilik rivojida zamonaviy texnologiyalar roli tizimli ko'rib chiqilishi bilan bir qatorda “Craft Shop” loyihasining konseptual funksiyalari (katalog, UI/UX, buyurtma-to'lov, yetkazib berish, hisobot va reytinglar, marketing modullari, ta'lim komponentlari) asoslantirildi. Texnologiyalar hunarmandlarga:

1. samarali ishlab chiqarish va mahsulotni tizimli taqdim etish,
2. xavfsiz raqamli savdo orqali bozorga chiqish,
3. raqamli marketing va ma'lumotlar tahlili yordamida talabni boshqarish,
4. ta'lim/treninglar orqali sifat va raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi.

Natijada “Craft Shop” modeli O'zbekiston madaniy merosini saqlash va rivojlantirishga hissa qo'shadigan, hunarmandlar iqtisodiy barqarorligini kuchaytiradigan amaliy yo'nalish sifatida baholanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi.
2. Musurmonov, I. (2018). "Zamonaviy texnologiyalar va hunarmandchilik: Yangi imkoniyatlar." O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
3. Abdullayev, M. (2021). "Ijtimoiy tarmoqlarda hunarmandchilikni rivojlantirish." O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy Innovatsiyalar Markazi.
4. Aliyev, R. (2022). "Craft Shop: Onlayn platformalar va ularning hunarmandchilikdagi roli." O'zbekiston Marketing va Sanoat Instituti.
5. Baxtiyorov, D. (2020). "Yoshlar va hunarmandchilik: Kelajak uchun imkoniyatlar." O'zbekiston Yoshlar Ittifoqi.
6. Isroilov, F. (2022). "Texnologiyalar va hunarmandchilik: Innovatsiyalar yo'li." O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi, Etnologiya Instituti.
7. elektron tijorat va platforma arxitekturasi bo'yicha tadqiqotlar;
8. madaniy merosni raqamlashtirish va “creative economy”ga oid ishlanmalar;